

ХАРКІВСЬКІ АДРЕСИ ІЛЛІ СЛАТІНА

Красіков Михайло Михайлович

професор кафедри українознавств, культурології та історії науки

НТУ «ХПІ», кандидат філологічних наук, доцент

e-mail: mmkrasikov@gmail.com

Пам'яткоохоронна справа в Харкові, починаючи з радянських часів, має ганебну традицію: увічнювати в металі нісенітниці. Списки пам'яток історії та архітектури, які затверджувалися в різні часи високими інстанціями, не перевірялися й не корегувалися науковцями **ніколи**, хоча краєзнавча наука за останні 50 років не стояла на місці: з'являлися час від часу публікації біографічного характеру, де з'ясовувалися топоси, пов'язані з перебуванням у нашому місті визначних особистостей, написана А.Ф. Парамоновим та іншими істориками історія десятків харківських будинків, опубліковані архівні документи, які уточнюють авторство проєктів та роки побудови багатьох харківських пам'яток історії та архітектури. Прикладів «пам'яткоохоронного» невігластва можна навести десятки, але ми зупинимося лише на одному з них.

3 жовтня 1989 р. на будинку по вулиці Пушкінській, 55 А було встановлено меморіальну дошку з портретом Іллі Слатіна (скульптор Олександр Миколайович Іллічов, 1951 р.н.) і текстом: «В этом доме с 1871 по 1931 г.г. жил видный музыкальный и общественный деятель Илья Ильич Слатин». Ця дошка протрималася недовго: є припущення, що її вкрали не фанати музиканта, а шанувальники кольорових

металів (можливо, ті самі, що тоді ж позбавили постамент пам'ятника М. Гоголю роботи Б. Едуардса в Харкові розкішних лаврових гілок) у «лихі 90-ті» (за іншими даними – у 2005–2009 рр.). Наразі на будинку встановлена табличка з охоронним номером (будинок є пам'яткою історії місцевого значення) і текстом, в якому наводяться аналогічні дати проживання композитора тут, а також вказується 1871 рік як дата народження І.І. Слатіна.

Насправді Ілля Слатін народився в 1845 році, і взагалі не в Харкові. Будинок був тільки збудований у 1882 р., і не для Слатіна, а для Марії Федорівни Каймакан, удови майора, за проєктом архітектора Г. Стрижевського, реконструйований у 1904 р. за проєктом Б.Г. Міхаловського. Після М.Ф. Каймакан будинком володів Л.Г. Гуігер. Дехто з краєзнавців вважає, що Слатін із дружиною Серафимою Василівною і синами (які теж стали музикантами) тут жив із 1887 р., дехто вказує дату 1901 р., однак, за нашими даними, він оселився тут у другій половині 1895 року.

У 1871 році після отримання вищої музичної освіти в Петербурзі та стажування в Німеччині він повернувся до Харкова, де пройшли його дитячі та юнацькі роки, та, за дорученням Антона Рубінштейна, розгорнув діяльність зі створення Харківського відділення Імператорського російського музичного товариства та музичних класів при ньому. Де жив Слатін у перші три роки після повернення до міста, яке йому стало рідним, поки що невідомо. А далі довідник «Харьковский календарь» ретельно фіксує його переміщення по Харкову: у 1875 році квартира директора музичних класів була саме там, де й класи (за тодішнім звичаєм керівники закладів найчастіше

мешкали там, де працювали), – на вулиці Рибній, 25, у будинку Волжсько-Камського банку; у 1876 р. – у б. №7 на Вознесенській вул.; у 1879 – 1880 роках – знов на Рибній, 25; у 1881–1883 рр. – на Старо-Московській вул., у буд. Ільницького; у 1884–1885 рр. – на вул. Міщанській, у буд. Вітте; в 1886 р. – на вул. Катеринославській, 30 (тут найдовше знаходилося музучилище й звідти почалася у 1917 р. Харківська консерваторія); в 1887–1889 рр. – на вул. Катеринославській, 36, у буд. Шней; в 1890 – 1895 рр. – на Мироносицькому майдані, 14 (тепер вул. Чернишевська, 14), в буд. Сердюкових. Нарешті «Харьковский календарь на 1896 год» вказує його нову адресу – вул. Німецька, 55. Таким чином, переїзд на Німецьку (з 1899 р. – Пушкінська) відбувся у 1895 році. Тут засновник Харківського музичного училища та Харківської консерваторії, вихователь цілої плеяди чудових музикантів прожив до самої смерті. Більшовики спочатку націоналізували будинок, але потім повернули Слатіну право власності на садибу. Будинок років 15 стоїть занедбаний, власник у 2020 р. виставив його на продаж і навіть запропонував новому володарю проєкт надбудови пам'ятки історії на 2 поверхи (про протизаконність і аморальність цього годі й говорити). Пропозиція створити у будинку Слатіна музей музичної культури міста (а тут бували зірки світового рівня) не була почута владою. Єдино правильним рішенням зацікавленої громадськості та влади було б викупити будинок у бізнесмена і відкрити тут музичний заклад імені І.І. Слатіна із музейною експозицією.